

ОТВОРЕНИ, НО НЕ НАИВНИ

ПРОФ. ИНГРИД ШИКОВА

8 април 2019 г.

„Единственият начин да се отървеш от изкушението е да му се отдадеш.“ Оскар Уайлд

Всички „обичат“ чуждестранните инвестиции - определят ги като важен фактор за икономическо развитие и за повишаване на конкурентоспособността. Европейският съюз не прави изключение. Държавите-членки на ЕС са едни от най-привлекателните за преки чуждестранни инвестиции. През последните 20 години структурата и източниците на преките чуждестранни инвестиции в Европейския съюз се промениха драстично - инвестициите от Китай нараснаха шест пъти, от Бразилия - десет пъти, от Русия - повече от два пъти. Те са насочени главно към високотехнологичните

сектори и често се осъществяват чрез компании държавна собственост или свързани с правителствата.

Това развитие неминуемо води до въпроса винаги ли чуждестранните инвестиции имат очакваното положително въздействие? Понастоящем само 14 от 28-те (все още) държави-членки на ЕС имат специални механизми за упражняване на контрол върху преките чуждестранни инвестиции с цел избягване на евентуални рискове, които е възможно да произтекат от тях¹. Със силното нарастване на китайските

¹ Австрия, Дания, Германия, Финландия, Франция, Латвия, Литва, Унгария, Италия, Нидерландия, Полша, Португалия, Испания и Обединеното кралство

инвестиции в ЕС, темата става политически все по-чувствителна.

Китайските инвестиции в ЕС имат няколко характерни особености: **Първо**, рязко увеличаване на преките инвестиции – за периода 2008-2017г. те са се увеличили от 700 млн.евро на 29,7 млрд. евро. Най-големи китайски инвестиции има в Обединеното кралство, Германия, Италия, Франция. **Второ**, след лансирането на инициатива „Един пояс, един път“ голяма част от инвестициите са в сферата на инфраструктурата – (51% през 2017г.) в страни от Централна и Източна Европа и от Западните Балкани. **Трето**, 68% от китайските инвестиции през 2017г. са направени от държавни фирми – тоест от китайската държава. **Четвърто**, освен в инфраструктура, Китай инвестира във високотехнологични европейски предприятия – например, китайският производител на автомобили Geely стана най-големият акционер в германската фирма "Даймлер", която произвежда "Мерцедес", с желанието да участва в производството на автономни коли.

Една конкретна сфера може да бъде показателна за цялостната картина на стремежите на Китай да инвестира в Европейския съюз. Ако се вгледаме по-детайлно в китайски инвестиции в ЕС можем да констатираме, че важна задача на

китайската инвестиционната политика е придобиване на големи товарни пристанища. Китай инвестира в 14 контейнерни пристанища, които представляват 10% от европейската контейнерна логистика и е мажоритарен собственик на 6 от тях. Китайските инвестиции са насочени към най-големите и най-значимите за търговията пристанища – Ротердам, Антверпен, Хавър, Пирея. Инвестиции в пристанищата са почти изцяло държавни. Например, държавната китайска компания COSCO е мажоритарен собственик на пристанищата в Билбао, Зеебрюге, Пирея, Валенсия.

В отношенията между ЕС и Китай доминират два важни въпроса: значителното увеличаване на китайските инвестиции в ЕС и въздействието на китайската инициатива „Един пояс, един път“. И по двата въпроса ЕС и Китай трябва да се стремят да намерят общи позиции и да избягват конфронтация, но отвореността на ЕС за китайски инвестиции изисква реципрочност от страна на Китай, която в момента не съществува.

В тази ситуация на засилен интерес на Китай да инвестира основно в европейска инфраструктура и във високотехнологични предприятия и при липсата на механизми за контрол на чуждестранните инвестиции и потенциалните рискове във всички държави

членки, Европейският съюз предприе мерки за създаване на инструмент, който да подпомага оценката на риска за сигурността. **Регламент 452/2019 за създаване на рамка за скрининг на преките чуждестранни инвестиции** беше одобрен от Европейския парламент и от Съвета на 19 март 2019г. и публикуван в Официален вестник на Европейския съюз на 21 март 2019г.

Този инструмент дава възможност да се извършва преглед и оценка на преките чуждестранни инвестиции в стратегически сектори и технологични производства, направени основно от непрозрачни държавни компании. Европейският съюз остава отворен за чуждестранни инвестиции, а държавите членки запазват своите правомощия да разрешават или да забраняват преки чуждестранни инвестиции на своите територии. Инструментът има три основни цели: **първо**, да бъдат създадени общи критерии за контрол на чуждестранните инвестиции, **второ**, държавите членки и Европейската комисия да обменят информация за преките чуждестранни инвестиции, за да бъде създадена специална обща „алармена“ система, която да предупреждава за евентуални рискове, **трето**, да бъде създадена възможност държавите членки и Европейската комисия да представят мнения относно наличието на заплахи за

националната сигурност, свързани с преки чуждестранни инвестиции.

Европейската комисия може да поиска информация и да даде своето становище на държавата, в която е планирана инвестицията, но окончателното решение остава в компетенциите на съответната страна. Новият регламент е насочен към защита на стратегическа инфраструктура като енергетика, транспорт, комуникации, данни, финанси и технологични производства, включително полупроводници, изкуствен интелект и роботика. При дискусиите в Европейския парламент бяха добавени и сектори като водоснабдяване, здравеопазване, отбрана, космическата индустрия, медии, биотехнологии и продоволствена сигурност.

Механизмът е конкретна стъпка срещу заплахите за европейските стратегически интереси, но темата е твърде чувствителна, особено за държавите от Централна и Източна Европа и за някои от по-малките държави-членки на ЕС, които се нуждаят от чуждестранни инвестиции. Португалия, България, Хърватия, Чехия, Гърция, Полша, Словакия, Словения, Унгария, Малта и трите балтийски страни вече договориха инвестиционни споразумения с Пекин. Но не само те са въввлечени в китайската стратегия за влияние чрез инвестиции. Правителството на

„Жан Моне“ Център за високи постижения в изследването на европеизацията на държавите от Югоизточна Европа

Jean Monnet Center of Excellence for Teaching and Research on the Europeanization of the Countries of South-Eastern Europe

Италия, която има сериозни икономически трудности, приветства предложението на Китай да инвестира в страната.

В този контекст, едва ли създаденият от ЕС механизъм за скрининг на инвестициите ще се окаже ефективен по отношение на ограничаване на китайските инвестиции в стратегическа инфраструктура и във високотехнологични предприятия. Той може само да предупреждава за потенциален риск, но решенията по отношение на преките чуждестранни инвестиции остават в ръцете на държавите членки. На съблазнителните условия за евтини кредити и обещания за

големи инвестиции, които предлага Китай, трудно ще се устои само чрез механизма за скрининг, колкото и добър да е той в анализите и предупрежденията за потенциални рискове.

Това налага всяка държава-членка на ЕС да подхожда много внимателно и критично по отношение на преките инвестиции от Китай. Те могат да бъдат от полза за икономическия растеж и създаване на нови работни места, но могат и да застрашат стратегически национални и европейски интереси. Става дума не само за икономически, но и за политически интереси. Ако трябва да обобщим в едно изречение : „Отворени, но не наивни“.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Програма „Еразъм +“ на Европейския съюз.